

Biuletyn liturgiczny 1/2017

SAKRAMENT CHRZTU ŚWIĘTEGO DZIECI

Drodzy Księża!

Biskupi polscy podczas swoich obrad (4–5.10.2016) podsumowali obchody 1050. rocznicy chrztu Polski. Podkreślili, że Jubileusz stał się czasem pogłębienia duchowości chrzcielnej, twórczego podjęcia chrześcijańskiego dziedzictwa oraz rozbudzenia ducha miłości do Ojczyzny. Zaakcentowano także potrzebę kontynuowania działań ewangelizacyjnych w parafiach, tworzenia i rozwoju grup towarzyszących młodzieży oraz dorosłym we wzroście wiary. Owocem zaś chrzcielnego Jubileuszu powinna stać się większa troska o liturgię chrztu świętego w parafiach. Wychodząc naprzeciw tym zaleceniom, chcemy sięgnąć po księgę obrzędową i raz jeszcze przeanalizować wszystkie wskazania, które pomogą w prawidłowym celebrowaniu liturgii, złożonej przez Kościół w nasze ręce. Jeśli wkrały się jakieś błędy czy złe przyzwyczajenie, chcemy je skorygować. To będzie prawdziwym owocem rocznicy chrztu Polski.

1. Księga obrzędowa

Księga, która obowiązuje przy udzielaniu chrztu dzieciom, to *Obrzędy chrztu dzieci. Dostosowane do zwyczajów diecezji polskich*. Jak do tej pory ukazało się kilka wydań. Powinno się stosować tylko najnowsze, czyli wydanie trzecie (poprawione). Należy wycofać z użytku poprzednie wydania. We własnym zakresie, jeśli ktoś jeszcze tego nie uczynił, trzeba zmienić w obrzędach przyjęcia dziecka stwierdzenie „wspólnota chrześcijańska” na „Kościół Boży”. To zasadnicza zmiana teologiczna wprowadzona na polecenie papieża Benedykta XVI.

2. Kiedy celebrować sakrament chrztu dzieci?

Celebracja sakramentu chrztu św. powinna zawsze być celebracją uroczystą i publiczną. Sakrament chrztu nie może stać się uroczystością prywatną, zarezerwowaną tylko dla najbliższej rodziny. Jest to wydarzenie ważne dla całego Kościoła, a przede wszystkim dla danej wspólnoty parafialnej. W praktyce duszpasterskiej naszej archidiecezji przyjmuje się jedną z niedziel jako czas udzielania tego sakramentu. Zdarza się jednak, że wierni proszą o inny termin, a wówczas duszpasterz proponuje chrzest po Mszy św. Czasem proponuje się nawet, by rodzina z dzieckiem była obecna na Eucharystii, po której odbędzie się sakrament. W obrzędach chrztu dzieci nie ma jednak takiego formularza jak *Chrzest dziecka po Mszy św.* Jest możliwe sprawowanie sakramentu poza Mszą św., ale należy oddzielić taką celebrację od Eucharystii. II Synod Archidiecezji Katowickiej wyjaśnia: „chrztu świętego należy udzielać w niedzielę w czasie Mszy św. Tylko w sytuacjach wyjątkowych można chrzcić poza Mszą św.” (nr 371).

3. Miejsce celebracji chrztu

Zasadniczym miejscem udzielania chrztu dzieciom powinien być kościół parafialny, bo to w nim powinna znajdować się chrzcielnica, która jest punktem

odniesienia nie tylko dla celebracji, ale także dla późniejszego życia chrześcijańskiego. Chrzcielnica służy także do przechowywania wody chrzcielnej. Każdy z wiernych może podejść i przed nią się pomodlić, wspominając swój własny chrzest, a potem przeżegnać się wodą święconą. Jeśli w jakimś kościele parafialnym nie ma jeszcze chrzcielnicy, należy jak najszybciej ten brak uzupełnić.

4. Główne miejsca celebracji sakramentu chrztu dzieci

Kiedy uważnie przyjrzymy się obrzędowi chrztu dzieci, to zauważymy, że istotną rolę w celebracji tego sakramentu odgrywają trzy procesje oraz określone miejsca celebracji, niezależnie od tego, czy sprawuje się sakrament w czasie Mszy św., czy poza nią.

a. Drzwi kościoła lub przedsionek

Obrzędy przyjęcia dzieci powinny odbywać się przy drzwiach kościoła, ewentualnie w przedsionku. Rubryki obrzędów wyraźnie wskazują: „Kapłan (...) udaje się razem z asystą do drzwi kościoła lub do tego miejsca, gdzie są zgromadzeni rodzice i chrzestni z dziećmi do chrztu” (nr 35). Niepoprawna jest forma celebracji, w której rodzice z dziećmi oraz rodzice chrzestni od początku liturgii zajmują miejsce z przodu kościoła (w ławkach). W tej części obrzędu istotnym znakiem samym w sobie jest przejście przez drzwi kościoła i wprowadzenie dziecka do świątyni. W ten sposób zwykły gest przejścia przez próg staje się katechezą na temat chrztu, wskazując, że „chrzest to brama do życia i królestwa Bożego”. Obrzędy przyjęcia rozpoczynają się od znaku krzyża i mszalnego pozdrowienia, choć sama księga wprost o tym nie mówi, ale wynika to z logiki rozpoczęcia celebracji liturgicznej. Po wstępnym dialogu z rodzicami i chrzestnymi następuje naznaczenie znakiem krzyża czoła dziecka, po czym rusza procesja do ołtarza. W czasie procesji wykonuje się śpiew (np. *Chwalcie o dziatki*, ŚAK 751.6a lub b). Jeśli chrzest sprawuje się podczas Mszy św., wówczas nie należy w tym czasie wykonywać hymnu *Chwała na wysokości Bogu*, gdyż można go rozpocząć dopiero wtedy, kiedy wszyscy zajmą swoje miejsca, a celebrans ucałuje ołtarz i dojdzie do miejsca przewodniczenia. Po zakończeniu hymnu *Chwała...* odmawia się kolektę. Jeśli celebruje się chrzest poza Mszą św., po zakończeniu pieśni rozpoczyna się od razu liturgia słowa Bożego.

b. Ambona

Drugim miejscem celebracji jest ambona – miejsce głoszenia słowa Bożego. Słuchanie słowa „zmierza do tego, aby przed udzieleniem sakramentu ożywić wiarę rodziców, chrzestnych i wszystkich obecnych”. Liturgia słowa może mieć taką formę, jaka jest przewidziana dla Mszy św., nawet wtedy, gdy sprawuje się chrzest poza Eucharystią. Nie jest to jednak konieczne, ponieważ poza Mszą św. wystarczy odczytać tylko jeden tekst dowolnie wybrany. Podczas chrztu z Mszą św. można zastosować czytania z Mszy obrzędowej albo z czytań podanych w rytuale. W przypadku Mszy niedzielnych, gdy nie można celebrować Mszy obrzędowej, zawsze można użyć jednego czytania z rytuału. Najlepiej w miejsce czytania drugiego. Zauważa się również niedopuszczalne rezygnowanie celebransa Mszy św. z udzielaniem sakramentu chrztu św. z wygłaszania homilii. Jako najczęstszy argument podaje się ograniczenia czasowe. Warto w tym miejscu przypomnieć, że „we wszystkich Mszach św. w niedziele i święta nakazane, odprawianych z udziałem wiernych, homilia jest obowiązkowa i nie wolno jej

opuszczać bez poważnej przyczyny” (KPK, kan. 767 § 2), w ciągu tygodnia zaś jest bardzo zalecana (KPK, kan. 767 § 3). Homilia jako część liturgii ma moc uświęcającą Lud Boży. Tym bardziej nie należy jej więc unikać przy udzielaniu chrztu św., tłumacząc to zbyt obszerną ilością obrzędów. Cennych wskazówek co do treści homilii chrzcielnej udziela nowe *Dyrektorium Homiletyczne*, omawiając m.in. Chrzest Chrystusa w Jordanie (DH 131-139) oraz wskazując w *Dodatku I* miejsca w Katechizmie Kościoła Katolickiego, poświęcone sakramentowi chrztu św., które mogą być pomocnym komentarzem w tym zakresie w ciągu całego roku liturgicznego (DH 160).

c. Chrzcielnica lub kaplica chrzcielna

Trzecim miejscem celebracji obrzędów jest osobna kaplica chrzcielna lub miejsce, gdzie znajduje się chrzcielnica. Procesji do chrzcielnicy towarzyszy śpiew (np. *Z Twojego boku Chryste*, ŚAK 636 lub *Com przyrzekł Bogu*, ŚAK 1 – zgodnie z księgą obrzędową procesja rozpoczyna się po egzorcyzmie, chyba że chrzcielnica znajduje się w prezbiterium, wtedy wystarczy się do niej zbliżyć i zaprosić rodziców z dziećmi i chrzestnych). Przy chrzcielnicy następuje poświęcenie wody lub modlitwa dziękczynna nad wodą. Nie należy tego opuszczać nawet wtedy, gdy ma się do dyspozycji wodę już poświęconą (wtedy wybieramy wersję B lub C z pominięciem odpowiednich fragmentów w tekście modlitwy wg rubryk). W dalszej części następuje wyrzeczenie się zła oraz wyznanie wiary w Boga. Przy tej okazji należy zwrócić uwagę, że każdy ma tutaj swoje zadanie do spełnienia: celebrans, rodzice i chrzestni, a następnie zgromadzona wspólnota. Słowo wprowadzenia wypowiada celebrans, na pytania odpowiadają rodzice i chrzestni, zaś po słowach celebransa: „Taka jest nasza wiara...” słowo „Amen” wypowiada zgromadzona wspólnota, potwierdzając wyznanie rodziców i chrzestnych. Pytanie: „Czy chcecie, aby N. otrzymał(a) chrzest...” celebrans zadaje każdej rodzinie z osobna, bezpośrednio przed przystąpieniem do chrztu dziecka. Dla czytelności znaku należy udzielać chrztu nad chrzcielnicą, a nie nad miską. Dopuszczalne są dwie formy: trzykrotne polanie głowy lub trzykrotne zanurzenie. Jednakże w tradycji naszej archidiecezji nie ma zwyczaju chrztu przez zanurzenie, więc nie należy go stosować, nawet okazjonalnie. Nie należy także korzystać z innych naczyń, np. szklanych, doraźnie stawianych i zastępujących na czas celebracji chrzcielnicę. Po tym centralnym obrzędzie śpiewa się lub recytuje aklamację *Chwała Ojcu*. Jeśli chrzci się więcej dzieci, można aklamację wykonywać po chrzcie każdego dziecka. Potem następują obrzędy wyjaśniające: namaszczenie krzyżmem, nałożenie białej szaty i wręczenie zapalanej świecy.

d. Ołtarz

Czwartym miejscem podczas udzielania chrztu jest ołtarz. Jeśli chrzest odbywał się poza prezbiterium (przy chrzcielnicy poza prezbiterium lub w kaplicy chrzcielnej), należy procesjonalnie udać się przed ołtarz, niosąc zapalone od paschału świece (tym samym rozpocząć pochód ofiarny, jeśli w parafii się go praktykuje). Jeśli chrztu udziela się podczas Eucharystii, od przygotowania darów Liturgia eucharystyczna odbywa się w zwykłym porządku. Jeśli chrzci się poza Mszą św., przy ołtarzu, po słowach wprowadzenia wypowiedzianych przez celebransa (dobrze jest użyć formuły znajdującej się w rytuale nr 68, który podkreśla łączność sakramentów inicjacji chrześcijańskiej) wszyscy modlą się słowami Modlitwy Pańskiej, po której następuje końcowe błogosławieństwo.

5. Formularz mszalny

W niedziele okresu zwykłego i Narodzenia Pańskiego, jak i podczas Mszy św. w tygodniu można użyć formularza *Mszy przy udzielaniu chrztu*. Nie wolno używać tego formularza w niedziele Adwentu, Wielkiego Postu, Wielkanocy, w uroczystości, Środę Popielcową i we wszystkie dni Wielkiego Tygodnia.

6. Śpiewy

Warto zadbać o muzyczne piękno celebracji chrzcielnej, zarówno podczas Mszy św., jak i poza nią. Należy uczyć całą wspólnotę parafialną odpowiednich śpiewów przeznaczonych do celebracji pierwszego sakramentu. Wspomniana wyżej kompozycja ks. Ireneusza Pawlaka (ŚAK 636) może być przyswojona przez parafian w Wielkim Poście lub w okresie wielkanocnym, kiedy temat chrztu jest jednym z głównych akcentów liturgii poszczególnych niedziel tych okresów. Poza tym warto przyswoić wspomniany *Psalm 113*, a także *Magnificat* (ŚAK 751.10a-d), które rytuał (nr 106) zaleca wykonać na zakończenie celebracji. Trzeba również zadbać o inne muzyczne elementy celebracji: przygotowanie śpiewów międzylekcyjnych (może je wykonać osoba z rodziny do tego przygotowana), uroczyste wykonanie Modlitwy Pańskiej (ŚAK 718.1-3) wraz z cennym merytorycznie i muzycznie wstępem z Mszału Rzymskiego: *Nowo ochrzczone dzieci będą Pana Boga nazywać Ojcem...* Systematyczne wykorzystywanie śpiewów w czasie obrzędu pokropienia (ŚAK 1-5) poprzez stałą praktykę *asperges* na Mszach św. w wybraną niedzielę miesiąca może także poszerzyć znajomość „potrzebnego” repertuaru.

Podczas celebracji sakramentu chrztu św. trzeba pamiętać o tym, że celebrans nie jest właścicielem obrzędu ani jego autorem. Należy także wystrzegać się czynności, które mogłyby zostać przez kogoś odczytane jako wyróżnienie niektórych osób czy rodzin, nie należy również skazywać kogokolwiek na mniej okazałą liturgię chrzcielną, np. dlatego, że rodzice dziecka żyją w związku niesakramentalnym. Wobec sakramentu wszyscy są równi, a sposób jego udzielania ma być zawsze jednakowy, ponieważ dar otrzymywany przez chrzest jest zawsze taki sam. II Synod Archidiecezji Katowickiej w przypisie dotyczącym zachęty celebracji sakramentu podczas Mszy św. stwierdza: „Chrzest dzieci z wolnych i cywilnych związków powinien tym bardziej odbywać się podczas Mszy św. parafialnej, gdyż te dzieci, jak i ich rodzice, bardziej potrzebują wsparcia i modlitwy ze strony wspólnoty parafialnej, w którą są włączane”. Niech zatem uroczysta celebracja chrztu św. będzie dostępna dla wszystkich. Liturgia pięknie sprawowana i przeżyta jest już sama w sobie czytelną katechezą o tym sakramencie. Oby obrzędy chrztu św. praktykowane w kościołach archidiecezji katowickiej były wzorcowe, przepełnione prostotą i pięknem, a przez to niech pozostawiają mocne wrażenie w sercach naszych wiernych.

ks. Grzegorz Śmieciński
ceremoniarz archidiecezjalny